

ДІАГНОСТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Петер М.В.,

*студентка кафедри психології,
ВНЗ “Університет економіки та права “КРОК”, м. Київ, Україна,
e-mail: mariapeter1995@gmail.com*

Зубченко В.В.,

*старший викладач кафедри психології,
ВНЗ “Університету економіки та права “КРОК”, м. Київ, Україна,
e-mail: ZubchenkoVV@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7599-5263>*

Зважаючи на особливості професійної діяльності військовослужбовців виникає потреба у специфічній психодіагностичній методиці для дослідження їх професійного вигорання. Проблема професійного вигорання негативно впливає на морально-психологічний стан (МПС) військовослужбовців, чим зменшує чисельність армії, оскільки дійшовши до стану професійного вигорання, військовослужбовець втрачає мотивацію до сумлінного виконання своїх обов’язків та може виявити небажання продовжувати контракт на подальшу службу в Збройних Силах України. В умовах сучасної соціально-політичної ситуації задача запобігти зменшенню чисельності військовослужбовців стає вкрай важливою, тому діагностика є професійного вигорання конче необхідною.

За визначенням М. Борисової, вигорання – це вироблений особистістю механізм психологічного захисту у формі повного або часткового виключення емоцій у відповідь на психотравмуючі впливи [1].

Отже, синдром професійного вигорання – один із проявів стресу, з яким стикається людина у власній професійній діяльності. Цей термін – загальна назва наслідків тривалого робочого стресу і певних видів професійної кризи.

Серед різноманітних чинників професійного вигорання Н. Водоп’янова, А. Серебрякова, О. Старченкова виділяють три основні групи, що містять ризик синдрому вигорання: особистісні, ситуативні і професійні [2]. Розглянемо ці групи через призму особливостей професійної діяльності військовослужбовців:

Особистісні детермінанти – незадоволеність грошовим та майновим забезпеченням, віддаленість від сім’ї та близьких, неконструктивні моделі поведінки, такі як зловживання алкогольними напоями та вживання наркотичних речовин, низька професійна мотивація або відсутність професійної мотивації.

Ситуативні чинники – нестатутні взаємовідносини або «холодні» стосунки з колегами лише в рамках жорсткої субординації.

Професійні фактори – жорстка дисципліна, повна регламентованість професійної діяльності Статутами Збройних Сил України, адаптація до постійних змін, бойовий стрес, виснажливі наряди та чергування.

Зважаючи на особливості факторів професійного вигорання військовослужбовців, виникає потреба у специфічній психодіагностичній методиці для дослідження професійного вигорання військовослужбовців. В якості такої методики можна використовувати «Опитувальник для експертної

оцінки та експрес-опитування особового складу щодо визначення морально-психологічного стану» [3].

Експрес-опитування щодо визначення рівня МПС проводиться за кількісними показниками відповідно до наступних критеріїв:

- критерії моральної налаштованості;
- критерії емоційно-вольової налаштованості;
- критерії мотиваційної готовності;
- критерії функціональної готовності;
- критерії фахової здатності;
- критерії об'єктивних і суб'єктивних чинників.

Моральна налаштованість – спрямованість цінностей та переконань, що регулюють поведінку військовослужбовців, внутрішня налаштованість особового складу виконувати завдання за призначенням.

Емоційно-вольова налаштованість – сукупність емоцій, почуттів, установок, вольових якостей, що регулюють поведінку військовослужбовців, прагнення особового складу виконувати завдання за призначенням. Вона розкриває ступінь прояву позитивних, нейтральних та негативних емоцій, тож, можна стверджувати, що цей критерій може виявити емоційні аспекти синдрому професійного вигорання.

Мотиваційна готовність – сукупність мотивів, потреб, цілей, інтересів, рівня домагань, що регулюють професійну діяльність військовослужбовців. Цей критерій розкриває мотиваційний аспект професійного вигорання та може виявити такий симптом вигорання як байдужість та втрата мотивації до виконання професійної діяльності.

Функціональна готовність визначається такими критеріями: психофізіологічний стан; рівень адекватного реагування на обстановку, що різко змінюється; здатність і можливість військовослужбовців керувати своїми діями та психологічним станом в ситуаціях службової та бойової діяльності.

Фахова здатність включає в себе фахові знання, навички, вміння, важливі професійні якості, які забезпечують успішне виконання службових обов'язків, ставлення до своєї професійної діяльності.

Об'єктивні і суб'єктивні чинники, які впливають на МПС особового складу. Серед них є інформативними для дослідження професійного вигорання: рівень задоволеності грошовим, речовим, майновим та продовольчим забезпеченням.

Під час експрес-опитування щодо визначення рівня МПС показники його критеріїв розраховують як середньоарифметичне суми балів, які виставив опитуваний військовослужбовець від 0 до 10, за умови, що 0 – найнижча оцінка, 10 – найвища оцінка.

Узагальнюючи викладене, варто зазначити, що експрес-опитування щодо визначення рівня МПС широко використовується у лавах Збройних Сил України з 2017 року [3]. Зазвичай, результати кожного окремого військовослужбовця не розглядаються індивідуально, а узагальнюються для отримання середніх результатів оцінки МПС військової частини або підрозділу. Але для виявлення чинників та симптомів вигорання слід розглядати результати кожного військовослужбовця окремо.

Перспективи подальших досліджень полягають у доведенні валідності та надійності даної методики як методики дослідження професійного вигорання військовослужбовців, співставивши її результати з іншими методиками, що використовуються для дослідження проблематики професійного вигорання.

Список використаних джерел:

1. Борисова М. Психологические детерминанты феномена эмоционального выгорания у педагогов /М. Борисова// *Вопр. психологии.* – 2005. – № 2. – С. 97–104.
2. Водопьянова Н. Е. Синдром профессионального выгорания в управленческой деятельности /Н. Е. Водопьянова, А. Б. Серебрякова, Е. С. Старченкова // *Вестник СПбГУ.* – Сер. 6. – Вып. 2. - № 13. – 2008. – С. 83-91, с. 85
3. Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 29.04.2017 №153 «Про затвердження Інструкції з оцінювання морально-психологічного стану особового складу Збройних Сил України»